

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

મેસર્સ સોનેભદ્રા ફ્યુઅલ્સ

વિરૂદ્ધ

કમિશ્નર, ટ્રેડ ટેક્સ, યુ. પી. લખનઉ

ઓગસ્ટ ૧, ૨૦૦૬

[અશોક ભાન, ન્યાયમુર્તિશ્રી અને માર્કેટીંગ કાન્ટ્રી, ન્યાયમુર્તિશ્રી]

ચુપી વેપાર કર એક્ટ;

કલમ ૩-એ --- કોલસા બ્રિકેટ્સ-વેચાણ વેરામાં મુક્તિ/રિબેટ ---
માન્ય છે કે કેમ --- હકીકતોના આધારે ઠરાવ્યું- કોલસા બ્રિકેટ્સ બનાવવાની
પ્રક્રિયા 'ઉત્પાદન' ગણાશે અને તેથી કોલસા બ્રિકેટ્સ કોલસા જેવી જ
વાણિજ્યિકચીજવસ્તુ નથી, તેથી, કરને પાત્ર છે --- કલમ ૨(ઈ-૧).

અપીલકર્તા કોલસાનો વ્યવસાય કરે છે અને 'કોલસા બ્રિકવેટ્સ' નું ઉત્પાદન પણ કરે છે, જેને 'કોલસા ટિકલી' તરીકે ઓળખવામાં આવે છે. કરદાતાએ વેચાણવેરાની મુક્તિ/છૂટ માટે અરજી કરી હતી અને દાવો કર્યો હતો કે કોલસાની બ્રિકવેટ્સ એ કોલસાની જેમ જ કોમોડિટી છે જે પહેલેથી જ કરવેરાને આધિન છે.જો કે, તેમના દાવાને મૂલ્યાંકન સત્તામંડળ દ્વારા નકારી કાઢવામાં આવ્યો હતો, અપીલ પણ અપીલ સત્તામંડળ દ્વારા નકારી કાઢવામાં આવી હતી. ટ્રિબ્યુનલમાં વધુ અપીલ પાંચ સભ્યોની મોટી બેન્ચને મોકલવામાં આવી હતી જેણે કરદાતાની વિરુદ્ધ નિર્ણય લીધો હતો.યુપી ટ્રેડ ટેક્સ એક્ટની કલમ ૩-એ હેઠળ વિવિધ તબક્કે બહાર પાડવામાં આવેલી સૂચનાઓમાં જોગવાઈ કરવામાં આવી હતી કે કોલસામાં તેના તમામ સ્વરૂપોમાં કોકનો સમાવેશ થાય છે, પરંતુ ચારકોલને બાકાત રાખવામાં આવ્યો છે. કોલસો એ સેન્ટ્રલ સેલ્સ ટેક્સ એક્ટ, ૧૯૫૬ ની કલમ ૧૪ હેઠળ જાહેર કરાયેલ કોમોડિટી છે અને કલમ (૧-એ) માં આપવામાં આવેલી એન્ટ્રીમાં "કોક સહિત તેના તમામ સ્વરૂપોમાં કોલસો, પરંતુ ચારકોલ સિવાય" લખવામાં આવ્યું છે.

અપીલકર્તા દ્વારા એવી દલીલ કરવામાં આવી હતી કે કોલસાની બ્રિકેટ કોલસા જેવી જ છે અને તેથી કોલસાની બ્રિકેટના વેચાણ પર કરની કોઈ જવાબદારી નક્કી કરી શકાતી નથી.વધુમાં એવી દલીલ કરવામાં આવી હતી કે કેન્દ્રીય વેચાણવેરાના કાયદાની કલમ ૧૫ હેઠળ જાહેર માલ પર એકથી વધુ

તબક્કે કર લાદવામાં ન આવી શકે.કોલ-૨૪ પર પહેલેથી જ કર લાદવામાં આવ્યો હોવાથી તેમણે રજૂઆત કરી હતી કે 'કોલસાની ટેકલીઓ' કરપાત્ર નથી.એવી પણ દલીલ કરવામાં આવી હતી કે કોલસાની બ્રિકવેટ્સ માત્ર કોલસાની સાથે માટી અથવા કાકવી જેવી બંધનકર્તા સામગ્રીનો ઉપયોગ કરીને બનાવવામાં આવે છે, અને તેથી તેમણે રજૂઆત કરી હતી કે ઓળખ બદલાતી નથી.

પ્રતિવાદી દ્વારા એવી દલીલ કરવામાં આવી હતી કે કોલસાની બ્રિકવેટ્સ એ કોક અથવા કોલસાથી અલગ ચીમેરિકલ કોમોડિટી છે, અને કોલસાની ટેકલીઓ કોલ-૨૪માંથી પ્રક્રિયા અથવા ઉત્પાદન દ્વારા બનાવવામાં આવે છે જેમાં કોલ-૨૪ તેનું મૂળ સ્વરૂપ, ગુણવત્તા વગેરે ગુમાવે છે, તે 'ઉત્પાદન' સમાન છે.

અરજીઓ ફગાવી દેતા કોર્ટે

ઠરાવ્યુ:૧.૧. ચુપી ટ્રેડ ટેક્સ એક્ટની કલમ ૨(ઈ-૧) માં 'ઉત્પાદન' ની વ્યાખ્યા તેના વ્યાપક ક્ષેત્રમાં ફક્ત એવી પ્રવૃત્તિઓને આવરી લેતી નથી જે તે પ્રવૃત્તિના લેખોથી અલગ નવી વાણિજ્યિક ચીજવસ્તુ અસ્તિત્વમાં લાવે છે, પરંતુ એવી પ્રવૃત્તિઓ પણ જે જરૂરી નથી કે તે પ્રવૃત્તિના લેખોથી અલગ લેખ

અસ્તિત્વમાં લાવે, જેનો અર્થ એ થાય કે પ્રક્રિયા, સારવાર અથવા ફેરફારોને અનુકૂળન કરવા અથવા ન કરવાને આધિન માલની વ્યાપારી ઓળખ ખૂબ જ મહત્વપૂર્ણ નથી.[૨૨૦-ડી-ઈ-એફ-જી]

મેસર્સ બી. પી. ઓઈલ મિલ્સ લિમિટેડ વિરુદ્ધ સેલ્સ ટેક્સ ટ્રિબ્યુનલ અને અન્ય, એ. આઈ. આર. (૧૯૯૮) એસ. સી. ૩૦૫૫ પર આધાર રાખ્યો હતો.

ચૌગુલે એન્ડ કંપની પ્રાઈવેટ લિમિટેડ વિરુદ્ધ યુનિયન ઓફ ઈન્ડિયા, એ.આઈ.આર. (૧૯૮૧) એસ.સી. ૧૦૧૪; દેવી દાસ ગોપાલ કૃષ્ણાન વગેરે વિરુદ્ધ પંજાબ રાજ્ય અને અન્ય, એ.આઈ.આર. (૧૯૬૭) એસ.સી. ૧૮૯૫; આશીર્વાદ ઇસ્પાત ઉદ્યોગ અને અન્ય વિરુદ્ધ રાજ્ય સ્તરીય સમિતિ અને અન્ય, [૧૯૯૮] ૮ એસ.સી.સી. ૮૫; વેચાણ વેરાના નાયબ કમિશનર (કાયદો), મહેસૂલ બોર્ડ (કર), એનાકુલમ વિરુદ્ધ મિસ કોકો ફાઈબર્સ, એ.આઈ.આર. (૧૯૯૧) એસ.સી. ૩૭૮; મેસર્સ સરસ્વતી સુગર મિલ્સ વિરુદ્ધ હરિયાણા રાજ્ય બોર્ડ અને અન્ય, એ.આઈ.આર. (૧૯૯૨) એસ.સી. ૨૨૪; જંડિયા અને અન્ય યુનિયન વિરુદ્ધ દિલ્લી ક્લોથ એન્ડ જનરલ મિલ્સ કંપની લિમિટેડ, એ.આઈ.આર. (૧૯૬૩) એસ.સી. ૭૯૧; રાજસ્થાન રાજ્ય વીજળી બોર્ડ વિરુદ્ધ એસોસિએટેડ સ્ટોન ઇન્ડસ્ટ્રીઝ અને વાર્ષિક, (૨૦૦૬) ૬ એસ.સી.સી ૧૪૧; મહારાષ્ટ્ર રાજ્ય અને વાર્ષિક વિરુદ્ધ મહાલક્ષ્મી સ્ટોર્સ, [૨૦૦૩] ૧

એસ.સી.સી. ૭૦; એસ્પિનવોલ એન્ડ કંપની લિમિટેડ વિરુદ્ધ આવકવેરા કમિશનર, એર્નાકુલમ, [૨૦૦૧] ૭ એસ.સી.સી. ૫૨૫; ઉજાગર પ્રિન્ટ્સ એન્ડ ઓર્સ. વિરુદ્ધ યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા એન્ડ ઓર્સ., [૧૯૮૮] ૩ એસ.સી.સી. ૪૮૮; ડેકોરેટિવ લેમિનેટ્સ (ઇન્ડિયા) પ્રા. લિમિટેડ વિરુદ્ધ કલેક્ટર સેન્ટ્રલ એક્સાઇઝ, [૧૯૯૬] ૧૦ એસ.સી.સી. ૪૬; ગ્રામોફોન કંપની ઇન્ડિયા લિમિટેડ વિરુદ્ધ કલેક્ટર ઓફ કસ્ટમ્સ, [૨૦૦૦] ૧ એસ.સી.સી. ૫૪૮ અને લેમિનેટેડ પેકિંગ્સ (પ્ર) લિમિટેડ વિરુદ્ધ કલેક્ટર ઓફ સેન્ટ્રલ એક્સાઇઝ, [૧૯૯૦] ૪ એસ.સી.સી. ૫૧, જેનો ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો છે.

૨.૧. કોલસા બ્રિકેટ્સ કોલસા જેવી વાણિજ્યિક ચીજવસ્તુ નથી.કોલસા એ કોલસાની બ્રિકેટ બનાવવા માટેનો કાચો માલ છે.કોલસાના બ્રિકવેટ્સના ઉત્પાદનની પદ્ધતિ ચોક્કસપણે કોલસાની પ્રક્રિયા, પ્રક્રિયા અથવા અનુકૂલન છે.ટ્રિબ્યુનલ દ્વારા આપવામાં આવેલા તથ્યોના તારણો કે 'કોલ-૨૪' અને 'કોલસાની બ્રિકવેટ્સ' સંપૂર્ણપણે અલગ વ્યાપારી ચીજવસ્તુઓ છે તેમાં દખલ ન કરવી જોઈએ, [૨૨૧-સી-એફ]

૨.૨. કોલસાની બ્રિકેટ બનાવવાની પ્રક્રિયા 'ઉત્પાદન' સમાન હશે કારણ કે તે કોલસાની પ્રક્રિયા, પ્રક્રિયા અથવા અનુકૂલન કરે છે.કોલસાની બ્રિકવેટ બનાવવા માટે કોલસાની પ્રક્રિયા કરવાથી, કોલ-૨૪ તેની ઓળખ ગુમાવે છે.કોલસાની

બ્રિકવેટ્સ અને કોલ-રજ એ પદાર્થમાં તેમજ લાક્ષણિકતાઓમાં બે અલગ અલગ ચીજવસ્તુઓ છે.કોલ-રજની સરખામણીમાં કોલસાની બ્રિકેટ સંપૂર્ણપણે અલગ આકાર, સ્વરૂપ અને ભેજ તેમજ લાક્ષણિકતાઓમાં હોય છે.[૨૨૧-ડી-ઈ]

વેપાર કર સુધારણા નં.૧૨૬૧/૨૦૦૪ માં અલ્હાબાદ હાઈકોર્ટના તા.૨૫/૦૬/૨૦૦૪ ના ચુકાદા અને આદેશમાંથી.

સાથે

સી.એ. નં.૧૭૯૧,૧૭૯૨ અને ૧૭૯૩/૨૦૦૫.

અપીલકર્તા તરફે રાકેશ બ્રિવેદી, સી. એલ. પાંડે, પી. કે. ગોસ્વામી અને પી. કે. જૈન.

પ્રતિવાદી તરફે સુબોધ માર્કેડેય, કમલેન્દ્ર મિશ્રા, રાજીવ દુબે અને સી. એસ. અશરી.

કોર્ટનો ચુકાદો આના દ્વારા આપવામાં આવ્યો હતો

માર્કેટિંગ કાનૂન, ન્યાયમૂર્તિશ્રી. ટ્રેડ ટેક્સ રિવિઝન નં.૧૨૬૧/૨૦૦૪
મેસર્સ સોનેભદ્રા ફ્યુઅલ્સ, રવિનગર, વિરુદ્ધ કમિશનર, ટ્રેડ ટેક્સ, યુ.પી.,
લખનૌમાં અલ્હાબાદ હાઇકોર્ટના વિજ્ઞાન સિંગલ જજના તા.૨૫/૦૬/૨૦૦૪
ના ચુકાદા અને આદેશ સામે સિવિલ અપીલ નં.૧૭૮૦/૨૦૦૫ દાખલ કરવામાં
આવી છે.

પક્ષકારો તરફેના વિજ્ઞાન વકિલોને સાંભળ્યા.

અપીલકર્તા કોલસાનો વ્યવસાય કરે છે અને 'કોલસા બ્રિકેટ્સ'નું ઉત્પાદન
પણ કરે છે, જે 'કોલસા ટિકલી' તરીકે પ્રખ્યાત છે.

કરદાતાએ વેચાણવેરાની મુક્તિ/છૂટ માટે અરજી કરી હતી અને દાવો કર્યો
હતો કે કોલસાની બ્રિકેટ્સ એ જ કોમોડિટી છે જે પહેલેથી જ કરવેરાને આધિન
છે. જો કે, મૂલ્યાંકન સત્તામંડળે તા.૩૧/૦૩/૧૯૯૯ ના મૂલ્યાંકન આદેશ દ્વારા
તેમના દાવાને નકારી કાઢ્યો હતો. નારાજ થઈને, તેમણે એક અપીલ દાખલ કરી
હતી જેને અપીલીય સત્તામંડળ દ્વારા તા.૧૯/૦૭/૨૦૦૧ ના આદેશ દ્વારા
ફગાવી દેવામાં આવી હતી. ટ્રિબ્યુનલમાં તેમની વધુ અપીલ પાંચ સભ્યોની મોટી
બેન્ચને મોકલવામાં આવી હતી જેણે તા.૧૬/૦૩/૨૦૦૪ ના રોજના આદેશ
દ્વારા કરદાતા વિરુદ્ધ નિર્ણય આપ્યો હતો.

અપીલકર્તાના વિદ્વાન વરિષ્ઠ વકીલ શ્રી રાકેશ ઢિવેદીએ રજૂ કરેલી ટૂંકી દલીલ એવી હતી કે કોલસાના બ્રિકવેટ્સ કોલસા જેવા જ છે અને તેથી કોલસાના બ્રિકવેટ્સના વેચાણ પર કોઈ કર જવાબદારી નક્કી કરી શકાતી નથી.

અપીલકર્તાના વિદ્વાન વકીલે રજૂઆત કરી હતી કે યુપી ટ્રેડ ટેક્સ એક્ટની કલમ ૩-એ હેઠળ જારી કરાયેલ તા.૦૭/૦૮/૧૯૮૦ ના રોજ જાહેરનામું નં.એસ.ટી-૨-૫૭૮૨ માં જોગવાઈ કરવામાં આવી હતી કે કોલસામાં તેના તમામ સ્વરૂપોમાં કોકનો સમાવેશ થતો હતો, પરંતુ કોલસાને બાકાત રાખવામાં આવ્યો હતો. આ જ અર્થ 'કોલસા' શબ્દને અનુગામી જાહેરનામા નં.એસ.ટી-૨-૩૬૮૫ તા.૩૧/૦૭/૧૯૮૬.બંને જાહેરનામાઓમાં કરવેરાનો દર જ ટકા હતો. સમાન અર્થ જાહેરનામા નં.એસ.ટી.-ટી.આઈ.એફ-૨-૨૩૭૨ તા.૨૩/૦૩/૧૯૮૮.કોલસો એ સેન્ટ્રલ સેલ્સ ટેક્સ એક્ટ, ૧૯૫૬ ની કલમ ૧૪ હેઠળ જાહેર કરાયેલ કોમોડિટી છે અને કલમ (૧-એ) માં આપવામાં આવેલી એન્ટ્રીમાં "કોક સહિત તેના તમામ સ્વરૂપોમાં કોલસો, પરંતુ ચારકોલ સિવાય" લખવામાં આવ્યું છે.વિદ્વાન વકીલે રજૂઆત કરી હતી કે સેન્ટ્રલ સેલ્સ ટેક્સ એક્ટની કલમ ૧૫ હેઠળ, જાહેર કરાયેલ માલ પર એક કરતાં વધુ તબક્કે કર લાદી શકાતો નથી.કોલ-૨૪ પર પહેલાથી જ કર લાગી ગયો હોવાથી, તેમણે રજૂઆત કરી કે 'કોલસાની ટિકલી' કરપાત્ર નથી.

જવાબમાં, પ્રતિવાદીના વિદ્વાન વકીલે રજૂઆત કરી હતી કે કોલસાના બ્રિકેટ્સ કોક અથવા કોલસાથી અલગ **વાણિજ્યિક** વસ્તુ છે, અને કોલસાના ટીકલી કોલ-રજમાંથી પ્રક્રિયા અથવા ઉત્પાદન દ્વારા બનાવવામાં આવે છે જેમાં કોલ-રજ તેનું મૂળ સ્વરૂપ, ગુણવત્તા વગેરે ગુમાવે છે, તેથી તે 'ઉત્પાદન' ગણાય છે.

યુ.પી. વેપાર કર કાયદાની કલમ ૨(૯-૧) માં 'ઉત્પાદન' ની વ્યાખ્યા નીચે મુજબ છે:

"ઉત્પાદન એટલે કોઈપણ માલનું ઉત્પાદન, ઉત્પાદન, ખાણકામ, સંગ્રહ, નિષ્કર્ષણ, ફેરફાર, સુશોભન, ફર્નિચર અથવા અન્યથા પ્રક્રિયા, સારવાર અથવા અનુકૂળન, પરંતુ તેમાં નિર્ધારિત કરી શકાય તેવા ઉત્પાદન અથવા ઉત્પાદન પ્રક્રિયાનો સમાવેશ થતો નથી."

ઉપરોક્ત વ્યાખ્યા ખૂબ જ વ્યાપક છે, કારણ કે આ કોર્ટે મેસર્સ બી.પી. ઓઈલ મિલ્સ લિમિટેડ વિરુદ્ધ સેલ્સ ટેક્સ ટ્રિબ્યુનલ અને અન્ય - એઆઈઆર ૧૯૯૮ એસસી ૩૦૫૫ માં ઠરાવ્યું છે. કાયદાની કલમ ૨ (૯-૧) માં 'ઉત્પાદન' ની વ્યાખ્યામાં 'કોઈપણ માલની પ્રક્રિયા, સારવાર અથવા અનુકૂળન'

નો સમાવેશ થાય છે. આમ, યુપી ટ્રેડ ટેક્સ એક્ટમાં 'ઉત્પાદન' નો અર્થ સેન્ટ્રલ એક્સાઇઝ એક્ટ, ૧૯૪૪ કરતાં વધુ વ્યાપક છે.વેપારી યુપી ટ્રેડ ટેક્સ એક્ટની કલમ ૩ (બી) ની કલમ (૨) ની જરૂરિયાતોનું પાલન કરીને તેણે ખરીદેલા માલની પ્રક્રિયા, સારવાર અથવા અનુકૂલન કરીને બનાવેલા કોઈપણ માલના વેચાણ પર કર ચૂકવવા માટે જવાબદાર રહેશે.

મેસર્સ. બી.પી. ઓઈલ મિલ્સ (ઉપરોક્ત) માં, આ કોર્ટે આ મુદ્દા પર અગાઉના ઘણા ચુકાદાઓનો ઉલ્લેખ કર્યો છે અને અહીં તે બધાનો ઉલ્લેખ કરવો જરૂરી નથી.જોકે, આપણે ચૌગુલે એન્ડ કંપની પ્રાઇવેટ લિમિટેડ વિરુદ્ધ યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા (એ.આઇ.આર. ૧૯૮૧ એસ.સી. ૧૦૧૪) ના નિર્ણયનો ઉલ્લેખ કરી શકીએ છીએ જ્યાં આ કોર્ટે અવલોકન કર્યું હતું કે જ્યાં કોઈપણ કોમોડિટીને તેના વિકાસ અથવા બજાર માટે તૈયારીને ધ્યાનમાં રાખીને પ્રક્રિયા અથવા સારવાર આપવામા આવે છે તે પ્રક્રિયા સમાન ગણાશે. પ્રક્રિયાની પ્રકૃતિ અને હદ દરેક કિસ્સામાં અલગ અલગ હોઈ શકે છે; એક કિસ્સામાં પ્રક્રિયા થોડી હોઈ શકે છે અને બીજામાં તે વ્યાપક હોઈ શકે છે; પરંતુ દરેક પ્રક્રિયામાં જે વસ્તુનો ભોગ લેવાય છે તેમાં ફેરફાર થશે.કોર્ટે વધુમાં અવલોકન કર્યું કે પ્રક્રિયા કામગીરી હાથ ધરવા માટે ઉપયોગમાં લેવાતા કોઈપણ માધ્યમો હોય, તે પ્રક્રિયા પ્રક્રિયામાં સામેલ છે કે કેમ તે નક્કી કરવા માટે માલ તરીકે કોમોડિટી પર થતી કામગીરીની અસર જ મહત્વપૂર્ણ છે.

બી.પી. ઓઈલ મિલ્સ (ઉપરોક્ત) કેસમાં, સુપ્રીમ કોર્ટે અવલોકન કર્યું કે કૂડ ઓઈલનું શુદ્ધિકરણ એક 'ઉત્પાદન' સમાન છે.

દેવી દાસ ગોપાલ કૃષ્ણન વગેરે વિરુદ્ધ પંજાબ રાજ્ય અને અન્ય, એ.આઈ.આર. ૧૯૬૭ એસ.સી. ૧૮૯૫ માં બંધારણીય બેન્ચે, તેલીબિયાંમાંથી તેલ કાઢવાના કેસ પર વિચાર કરતી વખતે, ઠરાવ્યું કે ઉત્પાદિત ખાદ્ય તેલ તેલીબિયાંથી અલગ છે, અને તેથી ઉત્પાદિત ખાદ્ય તેલ કરપાત્ર છે, જોકે તેલીબિયાં પર કર ચૂકવવામાં આવ્યો છે.આ કોર્ટે 'ઉત્પાદન' ના શબ્દકોશના અર્થનો ઉદ્દેશ 'કાચા માલને ઉપયોગ માટે બદલાયેલા સ્વરૂપમાં રૂપાંતરિત કરવા અથવા ફેશન કરવા' તરીકે કર્યો અને ઠરાવ્યું કે તેલ બીજમાંથી ઉત્પન્ન થાય છે.આ પ્રક્રિયા ચોક્કસપણે કાચા માલને ઉપયોગ માટે વિવિધ વસ્તુઓમાં રૂપાંતરિત કરે છે, અને તેથી તે નવી **વાણિજ્યિક** ચીજવસ્તુ તરીકે કરપાત્ર છે.આ કોર્ટે વધુમાં સમજાવ્યું કે, જ્યારે સ્કેપ આયરનના ટુકડા ઉત્પાદન પ્રક્રિયામાં મહત્વપૂર્ણ ફેરફારમાંથી પસાર થાય છે અને તેને વિવિધ કોમોડિટીઝમાં રૂપાંતરિત કરવામાં આવે છે, એટલે કે રોલ્ડ સ્ટીલ સેક્શન, ત્યારે પ્રક્રિયા દરમિયાન સ્કેપ આયર્ન તેની ઓળખ ગુમાવે છે અને એક નવી માર્કેટેબલ કોમોડિટી બની જાય છે અને તેથી, આ પ્રક્રિયા ચોક્કસપણે ઉત્પાદનની છે.

આશીર્વાદ ઇસ્પાત ઉદ્યોગ અને અન્ય વિરુદ્ધ રાજ્ય સ્તરીય સમિતિ અને અન્ય, [૧૯૯૮] ૮ એસ.સી.સી. ૮૫ માં, આ કોર્ટે મધ્યપ્રદેશ જનરલ સેલ્સ ટેક્સ એક્ટ, ૧૯૫૮ ની કલમ ૨(જે) ની જોગવાઈઓ હેઠળ 'ઉત્પાદન' શબ્દની વ્યાખ્યાના અવકાશને ધ્યાનમાં લીધો, જે કાયદાની કલમ ૨(ઈ-૧) સાથે પેરા-મેટિરિયામાં છે, અને ઠરાવ્યું કે ઉત્પાદન ફક્ત નવી બજારયોગ્ય ચીજવસ્તુ સુધી મર્યાદિત નથી પરંતુ તેમાં વેચાણયોગ્ય બનાવેલી જૂની વસ્તુઓનો પણ સમાવેશ થાય છે.કોર્ટે નીચે મુજબ ચુકાદો આપ્યો હતો:

""ઉત્પાદન' શબ્દના અર્થને અન્ય કાયદાઓમાં ઉપયોગમાં લેવાતા નિર્ણયો લાગુ પડતા નથી, સિવાય કે વિચારણા હેઠળના ચોક્કસ કાયદામાં તે શબ્દની વ્યાખ્યા નિર્ણયોમાં અર્થઘટન જેવી જ હોય.કોઈ ચોક્કસ કાયદામાં શબ્દની વિશેષ વ્યાખ્યાની સાદી રચના પ્રચલિત હોવી જોઈએ. ઉપરોક્ત કાયદાની કલમ ૨ (જે) માં આપવામાં આવેલી વિશેષ વ્યાખ્યામાં 'ઉત્પાદન' ને કોઈપણ માલના ઉત્પાદન, નિષ્કર્ષણ, તૈયારી અથવા બનાવવાની પ્રક્રિયા અથવા રીતનો સમાવેશ કરવા તરીકે વ્યાખ્યાયિત કરવામાં આવ્યું છે. તેમાં કોઈ શંકા ન હોઈ શકે કે માલ 'એકત્ર' કરવાથી નવી વસ્તુનું ઉત્પાદન થતું નથી. તેથી, વ્યાખ્યામાં જ અંતર્ગત પુરાવા છે કે 'ઉત્પાદન' શબ્દનો સંકુચિત અર્થ ઉપરોક્ત કાયદામાં લાગુ કરવાનો ઈરાદો ન હતો. ફરીથી વ્યાખ્યા 'શાખાઓ

(વૃક્ષોની) કાપવાની, થડ કાપવાની પ્રક્રિયા' ની વાત કરે છે.ડાળીઓ કાપવા અને ઝાડના થડ કાપવાથી પણ, દેખીતી રીતે, કોઈ નવો લેખ ઉત્પન્ન થતો નથી. તેથી, વ્યાખ્યાના સ્પષ્ટ શબ્દોને યોગ્ય મહત્વ આપવું જોઈએ અને ફક્ત એટલા માટે અવગણી શકાય નહીં કે અન્ય સંદર્ભોમાં 'ઉત્પાદન' શબ્દને ન્યાયિક રીતે નવી વસ્તુઓના ઉત્પાદનની પ્રક્રિયાનો સંદર્ભ આપવામાં આવ્યો છે.

ડેપ્યુટી કમિશનર ઓફ સેલ્સ ટેક્સ (કાયદો), બોર્ડ ઓફ રેવન્યુ (ટેક્સ), એનાકુલમ વિરુદ્ધ મેસર્સ કોકો ફાઈબર્સ, એ.આઈ.આર. ૧૯૯૧ એસ.સી. ૩૭૮ કેસમાં, આ કોર્ટે કેરળ જનરલ સેલ્સ ટેક્સ એક્ટ, ૧૯૮૪ ની જોગવાઈઓનો વિચાર કર્યો જેમાં 'ઉત્પાદન પ્રક્રિયા' શબ્દનો વિચાર કરવામાં આવ્યો હતો અને નારિયેળના ભૂસાને નારિયેળના રેસામાં રૂપાંતરિત કરવું એ ઉત્પાદન પ્રક્રિયા હોવાનું ઠરાવ્યું હતું.આ કોર્ટે ઠરાવ્યું હતું કે ઉત્પાદન પ્રક્રિયા દ્વારા, એવી વસ્તુનું ઉત્પાદન અને અસ્તિત્વમાં લાવવામાં આવે છે જે તે જેમાંથી બનાવવામાં આવે છે તેનાથી અલગ હોય છે, એ અર્થમાં કે ઉત્પાદિત વસ્તુ પોતે જ એક વ્યાપારી વસ્તુ છે જે વેચી શકાય છે અથવા સપ્લાય કરી શકાય છે.જે સામગ્રીમાંથી વસ્તુ અથવા ઉત્પાદન બનાવવામાં આવે છે, તે આવશ્યકપણે તેની ઓળખ ગુમાવી શકે છે અથવા મૂળભૂત અથવા આવશ્યક ગુણધર્મોમાં રૂપાંતરિત થઈ શકે છે.ઉત્પાદન પ્રક્રિયાના પરિણામે જે વસ્તુ બહાર આવશે તે એક અલગ અને નવી

વસ્તુ હોવી જોઈએ જેને વ્યાપારી ભાષામાં વેચાણ અથવા પુરવઠા માટે ઓળખવામાં આવે અથવા ઓળખવામાં આવે.

મેસર્સ સરસ્વતી સુગર મિલ્સ વિ. હરિયાણા રાજ્ય બોર્ડ અને અન્યો, એ. આઈ. આર. ૧૯૯૨ એસ. સી. ૨૨૪, આ અદાલતે ઉત્પાદન અને પ્રક્રિયા વચ્ચેનો તફાવત સમજાવ્યો હતો અને અવલોકન કર્યું હતું કે શબ્દોની રચના અને આવા શબ્દો માટે આપવાના અર્થ સામાન્ય રીતે કાયદાના સ્વરૂપ, અવકાશ અને હેતુ પર આધારિત રહેશે જેમાં તે આવી રહ્યું છે અને કાયદામાં આ બાબતની યોગ્યતા પર આધારિત છે.આ અદાલતે એવું માન્યું હતું કે જો કોઈ બાબત પર પ્રક્રિયા કરવામાં આવે, તો ઉત્પાદન તેના મૂળ સ્વરૂપને ગુમાવી શકશે નહીં.ઉદાહરણ તરીકે, શાકભાજીની પ્રક્રિયા થઈ શકે છે, જે પ્રક્રિયા કર્યા પછી પણ, ઉત્પાદન કરતી વખતે વનસ્પતિ તરીકે તેનું સ્વરૂપ જાળવી રાખે છે, કંઈક એવું અસ્તિત્વમાં લાવવું જરૂરી છે જે મૂળ રૂપે અસ્તિત્વમાં હતું તેનાથી આ અર્થમાં અલગ છે કે ઉત્પાદિત વસ્તુ વ્યાપારી રીતે અલગ વસ્તુ છે.આમ, કાયદાનું કડક અર્થઘટન કરવું જરૂરી છે અને વ્યાખ્યા કલમની તેમાં સમાવિષ્ટ દરેક શબ્દનો અર્થ આપતા સાચા પરિપ્રેક્ષ્યમાં તપાસ કરવી આવશ્યક છે.કોર્ટે નીચે મુજબ ચુકાદો આપ્યો હતો:

"ઉત્પાદન એ ફેરફાર સૂચવે છે પરંતુ દરેક ફેરફાર ઉત્પાદન નથી, અને તેમ છતાં વસ્તુનો દરેક ફેરફાર સારવાર, શ્રમ અને હેરફેરનું પરિણામ છે.આમ, મુખ્ય મુદ્દો એ છે કે ઉત્પાદનમાં, એવી વસ્તુ અસ્તિત્વમાં આવે છે જે મૂળ અસ્તિત્વમાં રહેલી વસ્તુથી અલગ હોય છે, આ અર્થમાં કે ઉત્પાદિત વસ્તુ પોતે જ એક વ્યાપારી રીતે અલગ વસ્તુ છે, જ્યારે પ્રક્રિયાના કિસ્સામાં, વ્યાપારી રીતે અલગ વસ્તુનું ઉત્પાદન કરવું જરૂરી નથી.પ્રક્રિયા મૂળભૂત રીતે સ્વરૂપ, રૂપરેખા, ભૌતિક દેખાવ અથવા રાસાયણિક સંયોજનમાં અથવા અન્યથા કૃત્રિમ અથવા કુદરતી માધ્યમથી ફેરફાર લાવે છે અને તેના વધુ જટિલ સ્વરૂપમાં કંઈક કરવા, ઉત્પાદન કરવા અથવા બનાવવા માટે પ્રગતિશીલ ક્રિયાનો સમાવેશ થાય છે.(જુઓ કોર્ન પ્રોડક્ટ્સ રિફાઈનિંગ કંપની વિરુદ્ધ ફેડરલ ટ્રેડ કમિશન, (૧૯૪૪) સીસીએ ૭). "

યુનિયન ઓફ ઈન્ડિયા અને અન્ય વિરુદ્ધ દિલ્લી કલોથ એન્ડ જનરલ મિલ્સ કંપની લિમિટેડ, એ.આઈ.આર. ૧૯૬૩ એસ.સી. ૭૯૧ માં, આ કોર્ટે 'મેન્યુફેક્ચર' શબ્દને ક્રિયાપદ તરીકે સમજાવ્યો જેનો સામાન્ય રીતે અર્થ થાય છે કે નવા પદાર્થને અસ્તિત્વમાં લાવવું અને તેનો અર્થ ફક્ત પદાર્થમાં થોડો ફેરફાર લાવવાનો નથી, જોકે, પરિણામે ફેરફાર નજીવો હોઈ શકે છે.ઉત્પાદનમાં, પરિવર્તન હોવું જોઈએ અને એક અલગ વસ્તુ એક વિશિષ્ટ નામ, પાત્ર અથવા ઉપયોગ સાથે ઉભરી આવવી જોઈએ.

રાજસ્થાન રાજ્ય વીજળી બોર્ડ વિરુદ્ધ એસોસિએટેડ સ્ટોન ઇન્ડસ્ટ્રીઝ અને અન્ય (૨૦૦૦) ૬ એસ.સી.સી. ૧૪૧ માં સમાન દૃષ્ટિકોણનું પુનરાવર્તન કરવામાં આવ્યું છે.

મહારાષ્ટ્ર રાજ્ય અને અન્ય વિરુદ્ધ મહાલક્ષ્મી સ્ટોર્સ, (૨૦૦૩) ૧ એસ.સી.સી. ૭૦ માં, આ કોર્ટે ઠરાવ્યું હતું કે માલની પ્રક્રિયા અથવા વિવિધતા અથવા માલનું અંતિમકરણ ઉત્પાદન ગણાશે નહીં સિવાય કે તે નવી વાણિજ્યિક ચીજવસ્તુના ઉદભવમાં પરિણમે.

એસ્પિનપોલ એન્ડ કંપની લિમિટેડ વિરુદ્ધ આવકવેરા કમિશનર, એન્કુલમ, (૨૦૦૧) ૭ એસ.સી.સી. ૫૨૫ માં, આ કોર્ટે 'ઉત્પાદન' શબ્દનો અર્થ આવકવેરા કાયદાની કલમ ૩૨-એસ(૧) અને (૨)(૩) માં થયો હતો તે રીતે ધ્યાનમાં લીધો અને ઠરાવ્યું કે આ શબ્દ સામાન્ય ભાષામાં સમજવો જોઈએ અને તેનો અર્થ કાચા અથવા તૈયાર સામગ્રીમાંથી ઉપયોગ માટે વસ્તુઓનું ઉત્પાદન હોઈ શકે છે, આવી સામગ્રીને નવા સ્વરૂપો, ગુણો અથવા સંયોજન આપીને, પછી ભલે તે હાથથી મજૂરી કરીને હોય કે મશીનો દ્વારા.જો લેખમાં કરવામાં આવેલ ફેરફાર નવા અને અલગ લેખમાં પરિણમે છે, તો તે ઉત્પાદન પ્રવૃત્તિ સમાન હશે.ઉપરોક્ત કિસ્સામાં, કરદાતાએ કાચી કોફી બેરી તોડ્યા પછી

અથવા પ્રાપ્ત કર્યા પછી તેને કોફી બીન્સનો આકાર આપવા માટે નવ પ્રક્રિયાઓમાંથી પસાર થવું પડ્યું. ચોખ્ખું ઉત્પાદન સંપૂર્ણપણે અલગ હતું અને ઈનપુટથી અલગ હતું. લેખમાં કરવામાં આવેલા ફેરફારના પરિણામે એક નવો અને અલગ લેખ બન્યો જેને વેપારમાં નવી અને વિશિષ્ટ ચીજવસ્તુ તરીકે માન્યતા આપવામાં આવી હતી.

ઉજાગર પ્રિન્ટ્સ અને અન્ય વિરુદ્ધ યુનિયન ઓફ ઈન્ડિયા અને અન્ય, (૧૯૮૯) ૩ એસસીસી ૪૮૮; ડેકોરેટિવ લેમિનેટ્સ (ઈન્ડિયા) પ્રાઇવેટ લિમિટેડ વિરુદ્ધ કલેક્ટર ઓફ સેન્ટ્રલ એક્સાઇઝ, (૧૯૯૬) ૧૦ એસસીસી ૪૬; અને ગ્રામોફોન કંપની ઈન્ડિયા લિમિટેડ વિરુદ્ધ કલેક્ટર ઓફ કસ્ટમ્સ, ૨૦૦૦ (૧) એસસીસી ૫૪૯ માં સમાન વિચારોનો પુનરાવર્તિત ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો છે.

લેમિનેટેડ પેકિંગ્સ (પી) લિમિટેડ વિરુદ્ધ કલેક્ટર ઓફ સેન્ટ્રલ એક્સાઇઝ, (૧૯૯૦) ૪ એસ.સી.સી. ૫૧ કેસમાં, આ કોર્ટે ઠરાવ્યું હતું કે લેમિનેશન એટલે ઉત્પાદન કારણ કે તે લેમિનેટેડ ક્લાસ્ટ પેપરમાંથી પોલિઇથિલિન વગેરેનો ઉપયોગ કરીને લેમિનેશનની ઉત્પાદન પ્રક્રિયા દ્વારા બનાવવામાં આવે છે અને તેથી, એક સંપૂર્ણપણે અલગ માલ અસ્તિત્વમાં આવે છે.

આપણે ઉદ્દેશ કરી શકીએ છીએ કે, ઉપર નોંધ્યા મુજબ, અન્ય કાયદાઓમાં 'ઉત્પાદન' શબ્દનો અર્થઘટન કરતા નિર્ણયો યુપી ટ્રેડ ટેક્સ એક્ટની કલમ ૨(૯-૧) નું અર્થઘટન કરતી વખતે લાગુ પડતા નથી. ઉપર જણાવ્યા મુજબ, યુપી ટ્રેડ ટેક્સ એક્ટની કલમ ૨(૯-૧) માં 'ઉત્પાદન' ની વ્યાખ્યા ખૂબ વ્યાપક છે, જેમાં કોઈપણ માલની પ્રક્રિયા, સારવાર અથવા અનુકૂળનનો સમાવેશ થાય છે.તેથી, અમારા મતે, 'ઉત્પાદન' શબ્દ તેના વ્યાપક ક્ષેત્રમાં ફક્ત એવી પ્રવૃત્તિઓને જ આવરી લેતો નથી જે તે પ્રવૃત્તિ જે લેખો પર કરવામાં આવી હતી તેનાથી અલગ એક નવી વ્યાપારી ચીજવસ્તુ અસ્તિત્વમાં લાવે છે, પણ એવી પ્રવૃત્તિઓને પણ આવરી લે છે જે જરૂરી નથી કે તે લેખોથી અલગ એક લેખ અસ્તિત્વમાં લાવે જેના પર આવી પ્રવૃત્તિ કરવામાં આવી હતી.ઉદાહરણ તરીકે, માલના સુશોભનની પ્રવૃત્તિના પરિણામે એવા કોઈપણ માલનું ઉત્પાદન થતું નથી જે વ્યાપારી રીતે સુશોભન કરાયેલા માલથી અલગ હોય, પરંતુ તેમ છતાં તે યુપી ટ્રેડ ટેક્સ એક્ટની કલમ ૨(૯-૧) ના અર્થમાં ઉત્પાદન ગણાશે કારણ કે કલમ ૨(૯-૧) માં 'ઉત્પાદન' નો કૃત્રિમ અર્થ આપવામાં આવ્યો છે.તેથી, ફેરફારોની પ્રક્રિયા, સારવાર અથવા અનુકૂળનને આધિન માલની વ્યાવસાયિક ઓળખ ખૂબ જ ભૌતિક નથી.

કોલસાની બ્રિકેટ બનાવવાની પદ્ધતિ નીચે મુજબ છે:

"કોલસાના બ્રિકેટ્સ માટેનો કાચો માલ સામાન્ય રીતે ૨ મીમીથી ઓછા કદના કોલસાના ભૂકાનો હોય છે.કચડાયેલ કોલસાને યોગ્ય બાઈન્ડર સાથે ભેળવીને બ્રિકેટિંગ પ્રેસમાં દબાવવામાં આવે છે, જેમાંથી નિયમિત આકારની જરૂર પડે છે, બ્રિકેટ્સને યોગ્ય કાર્બોનાઈઝ્ડમાં કાર્બોનાઈઝ કરી શકાય છે.સ્પેશિયલ સ્મોકલેસ ફ્યુઅલ (એસ. એસ. એફ.) ના ઉત્પાદન માટે જરૂરી કોલસાનું કદ (૩૦-૧૦૦ મી.મી) કોલસાના બ્રિકેટ્સ છે.એસ.એસ.એફ.ના ઉત્પાદન માટે કોઈ અવરોધનો ઉપયોગ કરવાની જરૂર નથી).

અમારા મતે, ઉપર ઉલ્લેખિત પ્રક્રિયા સ્પષ્ટપણે કોલસાની પ્રક્રિયા, પ્રક્રિયા અથવા અનુકૂલન છે. તેથી, અમારા મતે, તે એક 'ઉત્પાદન' છે.

અપીલકર્તા શ્રી રાકેશ ઢિવેદીના વિદ્વાન વકીલે રજૂઆત કરી હતી કે કોલસાના બ્રિકેટ્સ ફક્ત માટી અથવા મોલાસીસ જેવી બંધનકર્તા સામગ્રીનો ઉપયોગ કરીને બનાવવામાં આવે છે, અને તેથી તેમણે રજૂઆત કરી હતી કે ઓળખ બદલાતી નથી.અમે દિલગીર છીએ, અમે તેમની રજૂઆત સાથે સહમત થઈ શકતા નથી.પ્રથમ, અમે એ વાત સાથે સહમત નથી કે કોલસાની બ્રિકેટ્સ કોલસાની જેમ જ વ્યાપારી કોમોડિટી છે.અમારા મતે, કોલસાની બ્રિકેટ બનાવવા

માટે કોલસો એક કાચો માલ છે.કોલસાના બ્રિકેટ બનાવવાની પદ્ધતિ ઉપર જણાવવામાં આવી છે, અને આ ચોક્કસપણે કોલસાની પ્રક્રિયા, સારવાર અથવા અનુકૂલન છે.અપીલકર્તા સિન્ડર્સની મદદથી યાંત્રિક રીતે હાર્ડ કોક બ્રિક્સનું સંકલન કરીને કોલસાના બ્રિકેટ્સનું ઉત્પાદન કરે છે જે સામાન્ય રીતે કુલ હાર્ડ કોક બ્રિક્સના ૫% હોય છે.હાર્ડ કોક બ્રિક્સના સંકલનમાં, કોલ-૨૪ અથવા બ્રિક્સ કોક તરીકે ઓળખાતા હાર્ડ કોક બ્રિક્સનો ૮૫% ભાગ લેવામાં આવે છે જે માટી અને મોલાસીસની મદદથી સંકલિત થાય છે.તેથી, અમારા મતે, કોલસાની બ્રિકેટ કોલસાથી અલગ વ્યાપારી કોમોડિટી છે.વધુમાં, જો તે કોઈ અલગ વાણિજ્યિક વસ્તુ ન હોય તો પણ, કોલસાના બ્રિકેટ બનાવવાની પ્રક્રિયા 'ઉત્પાદન' સમાન હશે કારણ કે તે કોલસાની પ્રક્રિયા, સારવાર અથવા અનુકૂલન કરી રહી છે.અમારા મતે, કોલસાની પ્રક્રિયા કરીને કોલસાની બ્રિકેટ બનાવવાથી, કોલ-૨૪ તેની ઓળખ ગુમાવે છે.કોલસાની બ્રિકેટ્સ અને કોલ-૨૪ એ પદાર્થમાં તેમજ લાક્ષણિકતાઓમાં બે અલગ અલગ ચીજવસ્તુઓ છે.કોલ-૨૪ની સરખામણીમાં કોલસાની બ્રિકેટ સંપૂર્ણપણે અલગ આકાર, સ્વરૂપ અને ભેજ તેમજ લાક્ષણિકતાઓમાં હોય છે.

ટ્રિબ્યુનલ દ્વારા એક હકીકતનો તારણો આપવામાં આવ્યો છે કે 'કોલ-૨૪' અને 'કોલસાની બ્રિકેટ્સ' સંપૂર્ણપણે અલગ વાણિજ્યિક ચીજવસ્તુઓ છે

અને અમે આ હકીકતના તારણમાં દખલ કરી શકતા નથી.તદનુસાર અપીલ રદ કરવામાં આવે છે.કોઈ ખર્ચ નહીં.

સિવિલ અપીલ નં.૧૭૯૦/૨૦૦૫ ના નિર્ણયને ધ્યાનમાં રાખીને, આ અપીલ તે મુજબ રદ કરવામાં આવે છે.કોઈ ખર્ચ નહીં.

અરજી ફગાવી દેવામાં આવે છે.

This judgment has been translated using AI Tool - SUVAS.

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.